

НАЦИОНАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА РБ
ОТДЕЛ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
БИБЛИОТЕКИ

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

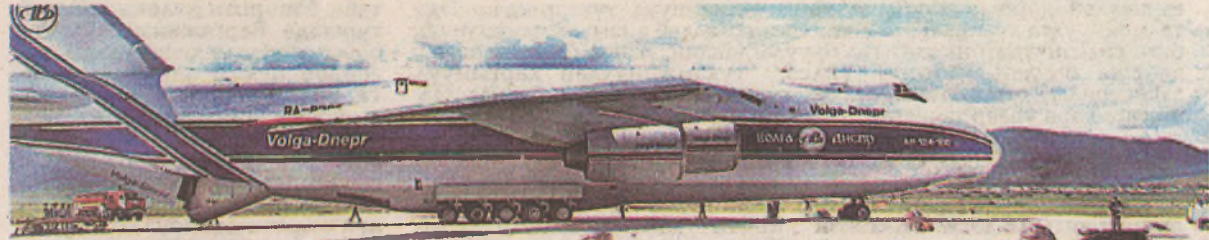
2008
ной
июлийн
17
Четверг

№ 81
(21624)

Нажарай
һүүл
шарагшан
хонин һарын
14
гарагай
5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

БАЙГАЛАЙ ГҮН ОЁОРЫЕ ШЭНЖЭЛХЭ

Буряад Республикын Президент Вячеслав Наговицын, РБ-гэй Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.М. Гершевич болон засаг түрын бусад түлөөлэгшэд, мүн Россин Герой, Россин эрдэмэй академиин Ширшовой нэрэмжэтэ океанологиин институтдай лабораториине даагша профессор Анатолий Сагалевич олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэй хамта «Руслан» гэнэн лайнер хүлээн утгаба. Тус лайнер наян тонно хүрэмэ «Мир-1», «Мир-2» гэнэн шэнжэлгын хэрэгсэлнүүдые дааж асараа.

Удаань эмхидхэгдэн пресс-конференцидэ В. Наговицын, Россин Герой А.Сагалевич, Байгал далай аршалан хамгаалгын жасын директор Б.Цыренов, СО РАН-ай Байгалай институтдай директор А. Тулохонов хабаадаба.

Буряадай Президентын хэлэнээр, тус хэрэгсэлнүүд июлийн эсэс тээшэ ажалаа захалха. Байгша ондо 60 дахин нуурай оёор шэнжэлхээ шэглүүлэгдэхэ наа, 2009 ондо - 100 дахин доошоо табигдаха юм.

Анха түрүүшын буулганда В. Наговицын А.Сагалевичтэй, мүн А.Тулохоновтой хамта хабаадаха юм.

Эрдэмтэдэй хүтэлбэрилэгшэ А. Сагалевичэй хэлэнээр, иимэ шэнжэлгын ажал ябуулга гансашье Буряада бэшэ, мүн бүхы дэлхэйдэ удха шанар ехэтэй. Америкын, Англиин, Швейцарийн болон бусадшье хари гүрэнүүдэй эрдэмтэд тус проектдэ хабаадаха хүсэлтэй байһанаа мэдүүлээ. Байгал далай доторхи рельеф, ургамал болон амитад эрдэмтэдэй анхарал гансата татаха.

Үбэлэй хаһада аппаратууд дулаан хушалттай мэргэжэлтэдэй харууһан доро байха, харин хабартаа шэнжэлгэ дахинаа үргэлжэлхэ юм. 6 миллион долларой сэнтэй энэ проектые «Метрополь» компани Буряадай Правительстватай хамта дааж абанхай.

Байгал далай аршалан хамгаалгын жасын директор Баир Цыреновэй тэмдэглэнээр, хүтэлбэрилдэг жасын гол зорилго болобол нуурые аюултай онһон түхээрлэгнүүдхээ хамгаалха, шэнжэлхэ, гол бэрхэшэлнүүдые шийдхэхэ мүн.

Арнольд Тулохоновой ханамжаар, Байгалай эрьедэ ажаһуугшад эгээл баян байха зэргэтэй, нуурнай республикын экономика хүгжөөлгэдэ гансашье торолто болоод үгэхэ бэшэ, мүн хүгжэлтэдэ нэмэри оруулха ёһотой.

Улаан-Үдын гол талмай дээрэ үдэшын найман час багаар шэнжэлгын мантан томо хэрэгсэлнүүдые хүлээгшэд зогсобо. Энэ аппаратууд уһан далайнуудые ни-

лээд шэнжэлхэн, «Титаник» гэхэ мэтын мэдээжэ кинонуудые буулгахада хэрэглэгдэн габыятай. Экспедицидэ хабаадагшадые заншалта хадагуудаар болон хилээмэ-дабһаар угтан мэндэшлбэд.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: республикын хүтэлбэрилэгшэд А.Сагалевичые угтан абаба; эрдэмтэ-шэнжэлэгшэдэй команда; Байгалай гүн оёорые шэнжэлдэг «Мир-1», «Мир-2» аппаратууд.

Сэрэгма ДОНДОКОВА.

Авторай фото-зурагууд.

Дүхэриг шэрээ

ОЛЗЫН ХЭРЭГ ЯАГААД ХҮГЖӨӨХЭБ?

Республикын экономика хүгжөөхэ хэрэгтэ хариһаа олзо оршо оруулгын хэмжүүр яагаад үргэдхэхэ туһаа тусгаар дүхэриг шэрээ Буряадай Правительство эмхидхэбэ. Тус хэмжээндэ федеральна засаг зургаанай түлөөлэгшэд, мүн республикын эмхи зургаануудай болон министрствэнүүдэй толгойлогшод хабаадаа.

- Үйлэдбэрилгэ үргэн хэмжээндэ, мүн аша үрэ ехэтэй болгохын тулада шэглүүлэгдэдэг мүнгые инвестици гээд нэрлэнэбди, - гэжэ Россин Федерациин экономика хүгжэлтын болон худалдаа наймаанай министрэй орлогшо Анна Попова элдхэлээ эхилбэ. Удаань инвестици таталгын аргуудые тоолобо.

Министрэй орлогшын ханамжаар, олзын хэрэг эрхилэлгын хүгжэлтэдэ олон тоо-то торолтонууд наад ушарууһа. Жэшээлхэдэ, бизнес захалхадаа түхээрэгдэдэг документнүүд нилээд ехэ саг, мүнгэ эринэ. Тиймэнэ Россин Правительство документ бэлдэлгэ хүнгэрүүлхэ хүсэлтэй. Бизнес эрхилэлгэдэ зүбшөөл

үгэхэ талаар мүн баһа торолтонууд ушардаг байна. Илангаяа жэл бүри лицензи үгэхэ бэшэ, харин 5 жэлээр зүбшэлгэ үгтэжэ эхилхэ байна. Тийхэдэ хиналта мүн лэ үсөөрүүлэгдэхэ юм.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.

«ХАНИЛЖА НАМТАЙГАА ХОЛО ЯБАХАЛШИ, ХАРГЫМНИ ТАЛААН, ХАРГЫМНИ ТАЛААН...»

Республикын Соёлой болон искусствын музейдэ үнгэргэгдэһэн суута поэт
Георгий ДАШАБЫЛОВАЙ 70 жэлэй дурасхаалай выставкэһээ тэмдэглэлүүд

Бүхы Бурыадаймнай соёл, искусство хүгжөөһөн, алтан жасадаһан гол хубитага оруулһан урда болон мүнөө үеын соёл искусствын уран бэлигтэн тухай һонин һонин үдхэ түгэдэр уухталганууды, үдэһэнүүды, выставкэнууды саг үргэлжэ үнгэргэжэ байдаг республикымнай Соёлой болон искусствын музейдэ тээмэндэ бэлигтэй поэт Георгий ДАШАБЫЛОВАЙ 70 жэлэй дурасхаалай выставкэ ехэ зохидоор эмхидхэгдээ.

Бурыад ороноо, хэбэд номхон Хэжэнгээ, түрэл тоонто Ушхайтаяа суурхуулһан талаан ехэтэй, уран үгэтэй, ульга шүлэг, дуунуудтай поэт, онсо шадабаритай журналист, публицист байһыень эндэ сугларһан уран зохёолшод, олонитгэ, нотагаархидынь, нүхэдынь, түрэлхидынь, наһанайнь хани хүхэр Зинаида Лубсановна дурсаба, зохёохы намтарынь дурдаба.

Россин болон Бурыадай Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн, Я.Гашегай нэрэмжэтэ республикын шангай лауреат ябаһан Г.Ц. Дашабыловай наһанайнь, ажабайдалайнь, ажалайнь, гэр бүлын бодото гэршэнүүд болоһон фото-зурагууд, шагналнууд, бусад экспонатууд музей шэмэглээ, выставкэ нээлгын урда бүхы зоной сугларгар 60 жэлэйнь дурасхаалай үдэшһөөнь видеофильм харуулагдаа.

Зохёохы намтартайнь энэ үзэсхэлэн нээлгын урда тус музейн эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Б.С.Санжижабон танилсуулажа, Хэжэнгынгээ гимн бэшэһэн суута поэт тухай хөөрбэ. Хангаловай нэрэмжэтэ түүхын музейдэ өөрөө ажаладаг, тус выставкэ нээлгэдэ ехэ амар туһа хүргэһэн Зинаида Лубсановнада үнэн зүрхэнэй баяр Баира Самбуевна хүргөөд, «үзэсхэлэн нээхэ эрхэ наһанайнь хани нүхэртэ - Зинаида Лубсановнада, тиихэдэ Ушхайта нотагайнь суута хүбүүн, Бурыад орон соогоошые ганса бэшэ, мүн бүхы Росси соогоо мэдээжэ уран зохёолшо Цырен Раднаевич Галановта үгтэнэ» гэжэ мэдүүлээ. Улаан лентэ хайшалһанайнь һүүлдэ дуунай шэмэг болгон, республикын габыата артистууд - Ушхайтада түрэхэн Жаажин, Ага тоонтогой Болот Динганорбоевтон (бурдрамын театр) дуунуудаа хангоурдаһан байна. «Бороотой энэ үдэр хадаа бэлиг ехэтэ хүнэй үдэр гэжэ ханадагби, бидэниие дээрэлхэ аршаандажа, булганда һайн ябахыемнай хүсэнэ гэжэ сэдхэнэб. Тайзан дээршые, хаанашые ябахадаа, гимн болоһон дууень дуулажа ябадагби. Ушхайтанаамнай олон мэдээжэ зон гараа. Саашадашые бэрхэ, бэрхэ, бэлигтэй хүбүүд, басагад түрэхэн болтогой», - гэжэ Жаажин Динганорбоева үрээгээ.

Арадай уран зохёолшо Ц.Р.Галанов ехэ һонор дурсахадаа, «саг гэшээ түргэн байна, арбан жэлэй саанахи видеофильм харабабди, тэрээн соо харуулагдаһан олон хүбүүднэй мүнөө үгы, амиды ябахадаа, хажуудаа байһан хүниие ойлгоногүйбди... Манай Гоша аргагүй ехэ бэлигтэй хүн байгаа. Николай Дамдинов ехэ сэгнэдэг, ВПШ-да нурахадан уулзадаг байгаа, шүлэгүүдынь магтадаг һэн. Намайе

дахажа, ехэ болоо, Туркмениһээ армиһаа бэшгэ бэшгэжэ һонирхуудаг байгаа. «Байгада» олон жэлдэ редактор ябаһан, юмэ маргадаггүй Сергей Сульгимович Цырендоржиев уг гарбалынь һайн мэдэхэ, үбгэд хүгшэдынь хуу таниха һэн хойноо ехэ һонин юмэ хөөрэдэг һэн. Георгий Дашабыловаймнай бэшгэһэн «Добын долоон хүбүүдэйн» нэгэниинь би, Киимхэ, харин нүгөөдэнь Цэдэбхээн энэ һууна, табамнай Улаан хадаа хэбтэнэ. Гоша тухай олон юмэ бэшэнхэйб, шэнэ номынь гаргаха уялгатайбди» гэжэ дурадхаба.

«Анхан зохёолшодтой уулзалганууд заншалта байгаа, Хэжэнгэдээ газетын редактор байхадамни, редакции алад гарадаггүй һэн. Шүлэгшэн байхаһаа гадна бэрхэ сэтгүүлшэн, публицист һэн тула очеркнүүдэйн геройнууд һаалиһан, хониһон болодог һэн. Оло дахин уулзадаг байгаабди. Гуурһа хурсатай, ухаан һонор, ульгам хүн һэн даа, зүгөөр оройдоол 54-тэйдөө наһа бараһаниинь харамтай. Томохон роман гаргаха байгаа, гуша гаран хэрэг бүтээгээ», - гэжэ Бурыадай номой хэбэлэй директор, «Хэжэнгэ» гэхэн Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг нотагаархидаймнай эблэлэй түрүүлэгшэ Б.Б.Бальжинимаев дурсаба.

Өөрынгөө ажалаар өөрыгөө мүнхэлһэн һайхан абари зантай, шарайгаар һайхан, эхэ эсэгэһээ талаан бэлиг абаһан хүн байгаа, ахатан Ц.Р.Галанов дахуулаа, наһанайнь нүхэр Зинаида Лубсановна ехэ үүргэ дүүргэжэ хэлэһэн физико-математикийн эрдэмэй кандидат В.Р.Адвокатов гэр бүлэдэнь, хүүгэдэнь, аша зээнэртэнь амжалта хүсөө.

Ехэ амжалтатайгаар энэ музей хүтэлбэрилжэ байһан Оюна Чингисовнагай эсэгэ, республикын арадай артист, поэт Ч.Ц.Гуруев дурсажа, «шүлэгүүдыем дэмжэжэ гаргадаг байгаа. «Тэрэ хабарай ургынууд» гэхэн пьесыень Федор Семенович Сахировай табихадань, Балдан-Рабданай гомдол бариһан образ гаргаа һэмби... Нэрынь мүнхэлжэ, дурасхаалай самбарынь хэжэ хэрэгтэй» гэхэн хүсэл дурадхалаа мэдүүлбэ.

Георгий Цыреновичһээ дүрбэ наһа аха байһан, олон жэлдэ Хэжэнгын, Хориин совхозуудые бэрхээр ударидаһан, «Добын долоон хүбүүдэй» нэгэн, поэтическэ персонаж, гол герой болоһон Цэдэб Бадмаевич Данзанов хэлэхэ зуураа «ганса өөрынгөө нэрэ мүнхэлөө бэшэ, хүнүүдэй нэрые мүнхэлөө, бидэ ехэ нүхэсөөбди, хүхилдөө зон һаабди даа. Хүнэй һайниие үргөөд лэ хүндэтэй ябаабди. Үхибүүдынь һайн ябаг лэ даа» гэжэ хүсэбэ. Москвада танилсаһан, При-

Б.С.Санжижабон

Ц.Р.Галанов, З.А.Дашабылова улаан лентэ хайшалба

Выставкэдэ уригдаһан зон

В.Р.Адвокатов, П.Б.Ланзаяев, З.А.Дашабылова

Жаажин, Болот Динганорбоевтон дуулана

балтикада амарһан, нилээд удаан «Байгал» журналда суг хүдэлһэн дүгын нүхэр, уран зохёолшо Гарма-Доди Дамбаев дурсан хөөрэхэдөө, «Һүбэлгэн хурса ухаатайһаа пьесэ, рассказыудые, шүлэгүүдые һайнаар бэшэдэг байгаа, «Добын долоон хүбүүдые» зохёоходоо, долоон хүбүүдэй абари зан зохидоор дамжуулжа шадаа, 60 жэлэйнь ойдо нотагынь ошообди, дурсаабди. Мүнөө бурыадаар бэшгэ зон үсөөн болоһонийнь халагламаар. Хүнэй үндэһэн газар дээгүүр ха юм даа...» гэжэ тэмдэглэн, үри хүүгэдэнь һайн һайханиие хүргэһэн байна.

Республикын габыата артистка Суранзан Жаргалова уран гоёор шүлэгүүдыень уншаба. Хэжэнгэһээ ерэхэн Дамба дүү хүбүүниинь, «Бурыад үнэнһөө» бидэ хоёр Н.Н.Бальжинимаеватагай дурасхаалайнь үдэшһүүдые гэр бүлэгэйн, наһанайнь нүхэртэй үндэр хэмжээндэ үнгэргэжэ байһан республикын арадай артист Г.Н.Гунзинов гээд булта дурсаабди. Мини эсэгэ, зохёолшо Доржопалан Дымбрылов, Ушхайта тоонтогой һэн тула баһал юмэ хөөрэхэ, баһаһа элдэб наада, шүлэг, рассказ зохёохо, хэжэ онсо шадабаритай хадаа баһал Г.Ц.Дашабыловтай нүхэсэдэг, наһа барахынь урда уулзаһан, хөөрэлдэһэн юм. Түгэсхэлэй үгэ хэлэһэн урин шарайтай, уужам сэдхэлтэй Зинаида Лубсановна үгэ хэлэхэдэ: «Гошамнай залуу зандаа үлөө, олон бэлигтэй уран зохёолшодтой, журналистнуудтай ажаллаа. Ц.О.Очировой редактор байхада, байра абаабди. Ажалыень сэгнэһэн, дэмжэһэн зондо баярые хүргэн ябадагби. Мүнөөдэр үнэхөөрөө Гошотоёо уулзаһан хэбэртэй болообди. Эндэ ерэхэн бүхы зондо, дүү хүбүүнтэндэнь, нотагаархидтань, нүхэдэнь үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэб», - гэжэ дурсаад, эндэ ерэхэн зоние Үндэһэн саңда болохо дурасхаалайнь үдэшэдэ уряа һэн.

Ханада үлгэгдэһэн фото-зурагуудайнь нэгэ стенд дээрэ бэшгэгдэһэн шүлэгэйн мурнууд залуугаар мордоошые һаа, ехэ ажал хэжэ үрдиһыень, угынь үргэлжэлүүлхэ хүбүүн басаган хоёртой болоһыень, ялас гэмэ хурса бэлигтэй поэт, журналист, публицист, зоримгой тэмсэлшэ байһыень гэршэлээ бшуу. Нэгэ шүлэгэйн мурнууд ехэ үдхатай:

...Хүндэһэн замые
шэлэнхэйб наһандаа.
Хүлһэ адхалган
тоогүйл гэнэм.
Абьяаста зорилго
табиад урдаа
Алхам бүхэнөө
тэмсэлээр абанам.
Хамаагүй, шуурганшые
шууяг бусалжа,
Хара ханаатаншые
бодог лэ тулан,
Ханилжа намтайгаа
холо ябахалши,
Харгымни талаан,
харгымни талаан....

Бэлигма ОРБОДОЕВА.
ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: выставкын үедэ.
Р.Н.БАЗАРОВАЙ фото.

Хүүгэдэй зунай амаралта

ХӨӨЛЭНТИИН НУУРАЙ ЭРЬЕДЭ ХӨӨРҮҮ ЗУГААТАЙ

Мойноной хангалаар анхилхан Хөөлэнтийн нуурай эрьедэ хүүгэдэй «Черёмушки» лагерь оршоно. Бүри Зүблэлтэ засагай үедэ байгуулагдахан энэ амаралтын газарта тур зуура үхибүүдэй абьян замхан аад, 1995 ондо лагерь дахинаа нэблэн шэнэлэгдээд, жэл бүхэндэ гансаһе Ивалгын аймагай бэшэ, мүн бүхы Буряадай үхибүүдые хүлээн абадаг заншалтай.

Үрэжэлтэй газараараа суур-халан Хурамша нютагһаа холо бэшэ хүбшэ тайгаар халхалагдан, Хөөлэнтийн нуур харагдана. Дабһагүй сэбэр уһаниинь Байгал далайн уһантай жэшэмээр.

...Нугаһа заһагадынь

уралтаад,

Нойрһоо сэлмээн яруулиа...

- гэхэн Цогто Номтоевой «Ярууна» гэжэ шүлэгэй мэдээжэ мүнүүд эгээл нуурай эрьедэ зогсоходо, ханаанда ороодхино. Үнэхөөрөөшье, байгаагийн үзэхэлэнтэ энэ буланда аажам тэнюун, агаар ариун, амархада таатай зохид, илангаяа ургаж ябаһан үхибүүдгэ. Арбаад жэл шахуу лагерийн ахамад хүмүүжүүлэгшээр ажаллажа ябаһан Ольга Владимировна Поломошновагай тэмдэглэхээр, үхибүүд эндэ ёһотой элүүржүүлгэ гарана, хүбүүд 12 сантиметр шэнээн нуга ургашаһан байдаг.

Бүхөөр баригданхай 6 корпус 150 үхибүү багтааха аргатай. «Лагерь ганса зунай зулгы хаһада ажаллаа ябуула. Бидэ заһабарилгын хэмжээнүүдтэ горитойхон мүнгэ гаргашалнабди. Тиймэхэеэ гаргашаяа бусаан, олзо оршотойгоор ажаллахын тулада, лагерийе бүхэли жэлэй туршада хүдэлгэхэ түсэб бии. Жэшэнь, үбэлэй хаһада санаар холжорхо тусхай бааза эндэ эмхидхэжэ болоно. Тээд корпусууднай дулаагаар хангадаггүйнхэ харамтай. Гэбэшье айлшадые байладаг нэгэ корпус руу дулаа орууланхайбди», - гээд, лагерийн директор Венера Борисовна Цыбикова евро-заһабарилгатай шэб-шэнэхэн байра харуулба.

Ивалгын аймагай нуралсалай Управлениин туһаламжаар лагерийн дэргэдэ хэдыхэн талгатай айлшадай буудал түхсэрэгдэнхэй байна. Энэ буудалда амарха дуратайшуул нэгэ хоногой түлөө 400 түхэриг түлэжэ, сүлөө сагаа жэгтэй гоёор үнгэргэхэ аргатай шуу. «Байгааһа гоё, байрань зохид, эдэснь амтатай», - гэжэ эндэ амаржа байгаа багшын ажалай ветеран Сэсэг Галдановна Галданова хэлэнэ.

Байгал далай руу гү, али Сурхайта нуур тээшэ амарагшад зорижол байдаг хаа, Улаан-Үдэдэ ойрохон оршодог Хөөлэнтийн нуурай дэргэдэ амархая хүн

Ахамад хүмүүжүүлэгшэ Ольга Поломошнова хүүгэдтээ хамта

зон яахадаа олоор тэгүүнэгүй бэ гэхэн бодолдо абтаһаар байтарни, нютагай нэгэ хүн иигэжэ хэлэбэ: «Амарагшад эндэ олоор обоорһоной хэрэггүй, юуб гэхэдэ, энэ багахан нуурнай түргэн шэргэжэ болохо. Мүнөө хүн зон байгааһада гамтайгаар ханданагүй, элдэб бог шорой нуурай эрьедэ орхилол». Нээрээшье, байгаагийн энэ булан бузарлагдажа болохо. Мүнөөшье эндэ тэндэ шэл шонхор хаягдаатай байна. Лагерьта амаржа байгаа үхибүүд лэ нуурай эрье бог шоройһоо сэбэрлэдэг заншалтай.

«Черёмушки» лагерь мүнөө хоёрдохи хаһаа эхилэнхэй. 6-тайһаа эхилээд, 15 хүрэтэр наһанай 125 үхибүүн амаржа байнхай. Урдахи сезондо үншэн үлэһэн гү, али тулоур ядуу айлэй 70 үхибүүн эндэ амараа хаа, 2-дохи сезондо Хяагтын үхибүүдэй тусхай гэрһээ үхибүүд ерэнхэй. Нүүлшын 3-дахи сезондо Мухар-Шэбэрэй Галтайн коррекционно нургуулийн үхибүүд амарха. Венера Борисовнагай тэмдэглэхээр, жэл бүри Хяагтаһаа, Галтайһаа үхибүүд иишэ дуратайгаар ерээд амардаг.

Дүршэл ехэтэй Ольга Владимировна Поломошновагай хүтэлбэри доро 15 хүмүүжүүлэгшэд, олонхын Буряадай баг-

шанарай колледжын болон инженерно-педагогическа колледжын оюутад, үхибүүдэй сүлөө саг шэмэглэн, янза бүрийн наада эмхидхэнэ.

Гэрэлма Будаева, 1-дэхи отрядтай хүмүүжүүлэгшэ:

- Би энэ жэл багшанарай колледж дүүргээб. Нургуулида багшалха хүсэлтэйб. Гэбэшье зунай сагта лагерьта хүмүүжүүлэгшээр урид хүдэлхэн тула, эндэ дүршэлөө дээшлүүлхэ, мүн мүнгэ салин олохо гэжэ шийдэһэн байнаб. Харюусалга ехэл даа. Сугтаа хүдэлжэ байһан вожатанууд бултадаа залуунууд, тиймэхэеэ программаяа хонирхолтой болгохоёо оролддоно. Жэшээлхэдэ, «Нүүлшын герой» гэжэ наада эмхидхэнбди, тиймэхэеэ нэгэ ольтирог дээрэ байһан мэтээр программаяа зохионхойбди. Минии мэдэл доро 12-15 наһанай үхибүүд, тэдэнээрэ «Элүүржүүлгын үдэр» гэхэ мэтын нэргылэмжын хүдэлмэри хэхые оролдоноб.

Ольга Поломошнова, ахамад хүмүүжүүлэгшэ:

- Дулаахан уларил байбал, үхибүүд уһанда шунгахаяа олодог. Хойноһоонь анхаралтайгаар инструкторнууд ажагладаг байха юм. Хөөлэнтийн нуурай уһан хээээдэшье бүлээн. Янза бүрийн наһанай, үндэхэ яһанай хүүгэд эндэ олон тоото нүхэдтэй болодог, хэмжээнүүдтэнай эдэбхитэй хабаададаг. Урдахи сезондо Хурамшаһаа 6-тайхан Туяна басагые эжын асаржа амаруулаа. Туяна огто гэрээ наһангүй, үхибүүдтэй хамта дуу дуулан, хатаран ябаа бэлэй. Августын дундуур Монголһоо манай найн танил багша Даваахуу хэдэн үхибүүдые асардаг заншалтай. Мүнөөшье асархадаа. Манай «ольтирог» дээрэ үхибүүд элдэбээр хубсалаад - ондо ондоо оймһо үмдөөд гү, али гайхалтай хониноор бээ шэмэглээд ябана. Олимпын наадашье эмхидхэхэбди - мини-футбол, теннис, урилдаа, барилдаа гэхэ мэтые заатагүй үнгэргэхэбди. Нэгэ сезоннай 21 үдэр үргэлжэлдэг.

Оюна Шойдулова, Ивалгын дунда нургуулийн 9-дэхи классай нургаһа:

- Би дүрбэдэхи жэлээ эндэ амаржа байнхайб. Олон нүхэдтэй болооб. Нэгэшье сүлөө саг үлэдэггүй, үглөөнһөө үдэшэ болотор янза бүрийн хэмжээнүүд эмхидхэгдэжэл байдаг.

Маша Ажеева, Ивалгын дунда нургуулийн 8-дахи классай нургаһа:

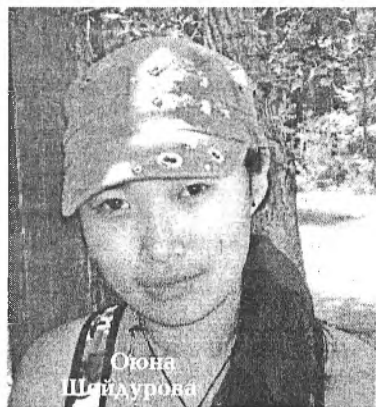
- Би хоёрдохи жэлээ эндэ амарнаб. Урда жэл «Черёмушки», «Туяна» лагерьнууд футболоор тэмсээ бэлэй. Ой соо нэмжынэн энэ лагерьта тунгалаг сэбэр агаарын намда тон ехээр найшаагдадаг.

Венера Борисовна Цыбикова, лагерийн директор:

- Путевкин сэн 5680 түхэриг болодог. Лагерьта амарха хүсэлтэйшүүлэе дуратайгаар хүлээн абахабди.

Хүниие аргалха шэдитэй ургамалнуудааршье, нугаһа заһадааршье баян Хөөлэнтийн нуурай дэргэдэ үхибүүдтэ тон таатай зохид даа!

Сарюуна ЭРДЫНЕЕВА. Авторай фото-зурагууд.

Оюна Шойдулова

Маша Ажеева

«АЛТАРГАНЫН» ОДОД

Бүхэдэлхэйн харилсаан соо Буряад Республикын үндэштэниие түлөөлхэн Бата үгэтэй, баатар шэгтэй Бултанда мэдээжэ Геннадий Николаевич **МАНЖУЕВ**

«ДУУНУУДТАНЬ ДУРЛАМААР»...

Ангарск хотын «Нефтехимик» гэхэн соёлой байшанда мүнөө үеын эстрадна буряад дуунай конкурс үндэр хэмжээндэ үнгэрөө. Хамтадаа эндэ 70 дуушад хабаадаа.

- Би олон жэлдэ соёлой байшанда хүдэлнэб. Гэбэшье иимэ шанга хоолойтой иимэ олон бэ-

Зүүн гарнаа: буряадай үндэштэнэй-соёлой автономиин президент Григорий Сушкинов (Санкт-Петербург), Монголддо буряад соёлые болон угай заншал хүгжөөхэ талаар жасын президент Соёлсүрэн Билэгсайхан, буряад үндэштэниие тэрэ зандань хүгжөөхэ, үлөөхэ талаар директор Александр Амагзаев (Эрхүү), Буряад Республикын Правительствоын Түрүүлэгшын орлогшо Б.Г.Бальжиров, Агын Буряадай округой захиргаанай толгойлогшын орлогшо Бальжит Дамбаева, КНР-эй эвенк хошуунай таһагые даагша Цырендэши.

лигтэйшүүлэй нэгэ дороо суглараад байхыень эгээл түрүүшынхэе харааб гэе наа, үлүүдүүлэн үгэ бэшэ. Буряад бэлигтэйшүүлээ сэгнэмээр байна, эдээнэй дуунуудта дурламаар байна. Юрэдөө, хахаднаа үлүү гүйсэдхэгшэдтэнэ гол шангуудые барюулмаар, - гэжэ соёлой байшангай директор Антонина Кокосникова хөөрөө бэлэй.

Эрхүүгэй медитистуудай студент Ренат Каримов уһан буряадаар концерт хүтлөө. Гадна «Буряад басаган» гэхэн дууе эршэ-тэй гоёор гүйсэдхэжэ, урмашуулгын шанда хүртэбэ. Композиторнууд Лариса Санжиевагай, Нар-Оюугай дуунууд илангаяа олоор гүйсэдхэгдөө.

Росин Федерациин соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ, композитор Владимир Зоткин жюрин түрүүлэгшэ байгаа. Тэрэ хоёр номинацияр илагшадые тодоруулаа.

«Эрхим дуун» гэхэн номинацияр Бато Бальжинимаев - нэгэдэхи, Леонид Будаев - хоёрдохи, Пурбо Дамиранов - гурбадахи хуури эзэлэ. «Гүйсэдхэгшэ» гэхэн номинацияр Бимбажав (Монгол) - нэгэдэхи, Доржо Шагдууров (Захаамин) -

хоёрдохи, Ренат Каримов (Эрхүү хото) - гурбадахи хуури эзэлэ. Энээнһээ гадна жюрин гэшүүд Хитадай Дотор Монголой дуушан Буяндэлгэрые тэмдэглээ. Ангарск хотын мэрэй урмашуулгын шанда композитор Лариса Санжиева хүртөө.

ЗАХААМИНАЙХИД ШАЛГАРАА

Конкурснуудта илагшадта туһалхан эмхидхэлэй ажал эдбхитэйгээр ябуулан зоние мүн лэ нэрлэмээр юм. Захааминай аймагай делегациин түлөөлэгшэд илангаяа олон номинаци, мүрысөөнүүдтэ илажа гараа. Эндэ Буряад драмын театрай музейе даагша, культурологийн кандидат В.Д.Бабуевагай ажалые онсо тэмдэглэмээр. «Сиб-экспоцентр» гэхэн түбтэ болоһон буряадай заншалта урлалай болон «Буряад хуурин» гэхэн этно-аяншалгын түбүүдэй проектүүдые зохёон шэмгэлэдэ Валентина Дамдиновна сэгнэшгүй туһаая хүртөө.

АЗА ТАЛААН

Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Үзүүр нютагта 1987 ондо түрэнхэн Эрдэм Цыренжапов

Эрдэм Цыренжапов

буряад поэзеэр «Шүлэгэй текст» гэхэн номинацида илажа, 1-дэки хуури эзэлээ, 50 мянган түхэригэй сертификат шанда хүртэ. Өөрынгөө зохёһон шүлэгые талархал татамаар уянгатуулан уншахадань, сугларгашад эбтэй аялга ташалгаар угтан абаа.

Мүнөө Эрдэм Цыренжапов - БГУ-гай НГИ-гэй дүрбэдэхи курсын студент мүн. Хушуун-Үзүүртээ хуража байха үедөө

буряад хэлээр олимпиадануудта амжалттай хабаадажа, ямаршье шалгалтагүйгөөр дээдэ хургуулида абтанан байгаа.

Алтарганын Гоохон хатан дангина Жалма Цыденова

- Би харгана угайб, хамагай хойно бэшэ, өөрынгөө нүхэдтэй суг хамагай түрүү ябаһайбди гээд хүсэдэгбди. Буряад хүн бии юумээ нюунгүй, зонтоёо хубаадажа ябаа наа, нэгэтэшье газардахагүй, гарзадашье орохогүй, олзо хэшэгэй үүдэ нээжэл ябаха, - гэжэ Эрдэм ханал бодолоороо хубаадаа нэн.

Үнэхөөрөөшье, омог дорюун, олондо нюуртай Эрдэмнай «Алтаргана» нааданда аза талаантай, шүүбэритэй байханаа гэршэлээ бшуу. Үшөөшье олодохин хэшэгэй үүдэ нээжэ, хэмгүй баялигтань хүртэжэ ябаг лэ!

Выставка

«АГААРАЙ АГЛАГТА БОЛОНОН ХӨӨРЭЛДӨӨН»

Эрхүүгэй областной В.П.Сукачевой нэрэмжэтэ уран зурагай музей соо «Агаарай аглагта болоһон хөөрэлдөөн» («Разговор на вольном воздухе») гэхэн выставкэ «Алтарганын» хэмжээнүүдэй нэгэн боложо нээгдээ нэн. Эндэ арадай аман үгын зохёолнуудай үндэһөөр, жэнхэни буряад аялгаар 500 шахуу гайхамшаг зурагуудые бүтээжэ алдаршанан Хэжэнгын Могсохон хуурин тоонтотой Цырен-Намжил Очировай, мүн театральна уран зурааша, скульптурна бүтээлүүдэй автор, Ивалгын аймагай Хурамша нютагһаа урган гараһан хурса бэлигтэй Бато Дашицыреновэй бүтээлүүд Эрхүүгэй харагшадай анхаралда табигдаа бшуу.

Экспозициин зохёолнууд тон аятайгаар тааруулан табяатай, зураашадай намтар, ажал ябуулагада зориулагдаһан букледүүд бии - бэлэдхэл хайнтай гэжэ эли. Эрхүүгэй уран зурагай музейн директор Е.С.Зубри выставкын нээлтэ дээрэ үгэ хэлэхэдэ, үнэхөөрөө, уран зурагта дуратайшуудай хоморой шуухаг үзэмжэтэй выставкэ дэлгээгдээ гээд тэмдэглэбэ. «Сибирийн зондо бүхыдөө авторнуудай дурадханан темэ тон дүтын, түрэлэй гэхэдэ болоно. Хэр урданһаа хоорондоо харилсан, хүршэ ажаһууһан арадууд бэе бэеынгээ соёл болбосоролой дээжэтэй танилсан ажамидардаг дүй дүршэлөө

халан абалсадаг анда нүхэд байгаа ха юм», - гээд, Елена Станиславовна онсо нанамжая элирхэйлбэ.

Буряад Республикын соёлой министрэй орлогшо С.А.Добрынин, удаань Буряадай уран зурагай музейн директор Т.А.Бороноева гэгшэд үгэ хэлэхэдэ, эдэ хоёр уран зураашадай выставкэ «Алтарганын» темэдэ аргагүй таарана, эгээл энэ үедэ Эрхүү хото асарагдаһанын дэмбэрэлтэй гэжэ тэмдэглээ.

Сукачевой нэрэмжэтэ музей хотын эгээл түбтэ оршодог тула харагшадар таһагдахагүйнэ лабтай. «Буряад ажабайдалые Цырен-Намжил Очиров яагаад мэдэрнэб? Урданай удха алдагдаагүй, жэгтэй жэнхэни угалзануудын эртэ урдын бэлигэй гэршэл. Мононой набшадашье наа, сайн ууралшье наа, тооноор дэгдэһэн угааншье наа, үүлэдшье наа, уянгата угалзануудар урлагдашанан, уран дуу хүнэй досоо түрүүлнэ бэшэ аал? Эдэ зурагуудые анжаран хаража байхадаа, үнэхөөрөө, дуу дуулаһан хүрэнэ, уртын дуу морин хуурай аялгын эдэлээн доро... Угышье наа, аглаг агаарта хөөрэлдөөнэйнь нюуса далда үдха ямар байгаа гэһэн ноноуша мэдэрэл тамална. Сэргэдэ зогсоһон моринойнь инсагаалхые шагнадаг наа, нүүдэлэй тэргын холосоогой ханхинаае дууладаг наа, дондорно гү даа, хүдөөгэй яхитайхан харгыда...

Шубуудайнь уурхайд жэгүүртэнээ хүлээнхэй, тогоон соо боложо байһан эдээнэй хажууда шанагатайгаа зогсоһон шабганса мүн лэ түрэл гаралаа, сэлээн зоноо хүлээнхэй ха, бүхы шэгын - хүлээлгэн... Сай уужа, налайһан хоёрой хөөрэлдөөн соо инаг ирагуугай аялга оролсоно ха, наһажаалшье наань, хоюуланайнь. Тээ саанакханань оролдон сомсойһон могой юун тухай нэргыһнэб, хүрөө болоо, дашууршабат, гэнэтэй гэбэ гээшэ гү гэхэнээ эхилээд, агаарай аглагта болоһон аригуун үйлэ ушарнуудта үрэ сэдхэлээрээ эжэлүүдгүй тэгүүдэнэ. Иигэжэ Эрхүүгэй уудамда аха үеынгөө эди шэдигтэнэй Цырен-Намжил Очировичай зурагуудтай шэнээр танилсанаңдал байгаа, Хэжэнгын Могсохониие - тоонто нютагыень хараһайб, үзэнхэйб гэһэн хүсэл түрөө. Сэдхэлһээ урдан мүндэлһэн шэдигтэ угалзанууд тэндэ нютагтань, агаарай аглаг уудамда, хээрэ талын нэбшээн соо манхан майхан соогуур нийдэхээр бэээ, эдэлхээр бэээ...

Эрхүү хото.

Цырен-Намжил Очировай зураг

Энэ хуудаһа Галина ДАШЕВА бэлдэбэ. Р.Н.БАЗАРОВАЙ зурагууд.

Бүгдэд буряад арадай «Алтаргана» хайндэр Эрхүү хотодо үнгэрэн амаралтын үдэрнүүдтэ түгэсэбэ. Ангарын эрьедэ бууһан 3 мянга 800 гаран хүнүүдэй 10-15 процентнь тамиршад байшоо. Юуб гэхэдэ, ямар буряадай хайндэр «Эрын гурбан наадан» болохо бүхэ барилдаан, һур харбалга, мори урилдаан гэнэн арадай дуратай спортын зүйлнүүдгүй үнгэрхэб даа. Мүн тиихэдэ спортын программада буряад шатар оруулагдаа.

МОНГОЛОЙ БУРЯАД – МҮРЫСӨӨНЭЙ МАНЛАЙДА

Уридшалан хэлээ наа, буряадай тамиршад нэгэшье гол шан абажа шадаагүй. Тиихэдэ эмхидхэлэй хороон ехэ муугаар бүхы хэмжээ ябуулгануудаа үнгэргөө. Жэшээлбэл, мори урилдаан Черемушки гэнэн хууринда болоһон байна. Теэд Усть-Орда хүрэтэр харгы дээрэ тус хуурин хаана байдаг юм гэнэн нэгэшье тэмдэг харагдаагүй. Олон мори урилдаанда дуратайшуул Эрхүү можын талаар төөрийнэн байна. Мүн шатаршадтай 10 сагта наадаха газартаа ерэхэдэнь, нэгэшье стол, шатар байбагүй. Бүхэ барилдаашадай абсолютна мүрысөөн 40-50 минута соо эхилэнгүй байгаа. Шалтагаан гэхэдэ, судьянар шадамараар жээрэб татуулха аргагүй байһаниинь гайхалтай. Буряад Республикын түлөөлэгшэдһөө һурахадань яалай. Эдэ бүгдэдэ болон бусад дутуу дунданууд найр наадые шэмгэ-лэбгүй.

Шатар наадан «Труд» гэнэн спортын ордон соо эмхидхээ. Эгээл томо спортыггоо байра шатаршадта үгэнэниинь хайшаалтай. 56 эрэшүүл болон 32 эмэгтэйшүүл 9 турта швейцарин гуримаар эрхимүүдэй эрхимүүдые элирүүлбэ. Классическа шатар наадажа, үндэр нэрэ солотой болоһон тамиршад олон байба. Буряад Республикада түрүүшын уласхоорондын гроссмейстер Антон Шомоев, уласхоорондын мастернууд Денис Абашеев, Инна Ивахинова, ФИДЕ-гэй мастер Чингис Бальжиев гэгшэдые нэрлэхээр.

Эрэшүүлэй дунда һүүлшын тур болотор шанга тулалдаан болобо. Абажа боломоор 9 очкогой 7,5-нь абаһан Забайкалин хизаарай Агын тойрогой Дуларга тосхоной Арсалан Барлаков олониие гайхуулан түрүүлжэ гараба. Забайкалин хизаарай үшөө нэгэ түлөөлэгшэ, Агинск хууриной Денис Абашеев 7 очко абажа, хоёрдохи хуури эзэлээ. Буряад Республикы

түлөөлхэн Олег Бадмацыренов гурбадахи хуурида гараба. Тэрэ гурбан шанга шатаршадтай, тэрэ тоодо Антон Шомоевтой туладажа, тэдээнһэнь уридшалаа. Харин Антон оройдоол 6-дахи хуури эзэлбэ.

Эхэнэрнүүдэй дунда түрүүшын дүрбэн хуури Буряадайман түлөөлэгшэдтэ хүртөө. Эндэ Инна Ивахинова 8 очко абажа, чемпион болоо. Тэрэ 0,5 очкогээр Сэлэнгын аймагай Анастасия Ручниковае болон Надя эгэшээ хүсэжэ шадаа. Дүрбэдэхи хуурида Северобайкальск хотын Елена Оршинова гараа. Эдэ бүгдэдэ буряадай шатартай түгүшөө дээрэ үргэбэ гэшэ.

Мори урилдаа хараха дуратайшуул Черемушки ошохо аргатай байгаа. Эгээл эндэ Эрхүү хотогоо 30 модо холо мүрысөөн үнгэргэгдөө. Сугларагшад бүхыгөөрөө мори урилдаа хараха ханаа бодолоо хүсэд дүүргээ. Юуб гэхэдэ, нааданай программа аяар 16 урилдаа эмхидхэгшэд дурадхаа. Манай Сергей Пляскин, Илья Барлуков гэгшэд түрүүлжэ гараа. Аяар 8 урилдаанда Забайкалин хизаарай түлөөлэгшэд нэгэдэхи хууринуудые эзэлээ. Харин нааданай гол шан 4000 метртэ табигдаа. Эндэ Эрхүүгэй можын Виктор Измайлов түрүү хуурида гаража шадаа.

Мори урилдаанда манай республикын түлөөлэгшэдтэ шүүхэ арга боломжо бага байбал, һур харбалшадта ехэтэ найдал байгаа. Уридшалан хэлээ наа, найдалнай бэелбгүй.

Һуршад эмхидхэгшэдэ баяртай байха ёһотой. Ушар гэхэдэ, дүнгүүдые тэрэ 40 болон 30 метртэ үгөө. Захаминай аймагай мэдээжэ Баяр Соктоев 40 метртэ 31 очко оноод, чемпиной нэрэ зэргэдэ хүртөө. Мүн Зинаида Халудорова 30 метртэ мүнгэн медальар шагнагдаа. Бусад 10 шангай хууринуудые Агын харбалшад эзэлбэ.

Мүн Агаһаа ерэнэн һур ном-

шод мэргэн байһанаа абсолютна мүрысөөндэ гэршэлээ. Финалда ороһон 4 түлөөлэгшэдтэ 3-ниинь Агын байшоо. Баргажанай аймагай Вадим Дампилов Буряадай һур харбалгын хургуули ори гансаараа хамгаалха болоо. Тэрэ шангай гурбадахи хуури эзэлжэ, баярай үгэнүүдтэ хүртэхэ ёһотой. Дугар Гармажапов «Алтарганын» аб-

Мунко Мункожаргалов

Дугар Гармажапов

солютна чемпиной нэрэ зэргэдэ хүртөө. Урдахи «Алтарганын» нааданда Дугар Гармажапов мүн лэ абсолютна мүрысөөнэй финалда гаража, 3-дахи хуури эзэлхэн байна. Мүнөөнэй найрта бүхы дээрээ 175 хүн хабадаа.

Бүхэ барилдаан олоной анхрал татаа. Нэн түрүүн илагшад гурбан шэгнүүртэ элирүүлэгдэн байна. 60 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ финальна уулзалга оройдоол 20 секунда соо үргэлжлөө. Агын тойрогые түлөөлхэн Батор Цыбиковтэ Мухар-Шэбэрэй аймагай уласхоорондын классай спортын мастер Жаргал Нимаевые нюргы-

«Алтаргана - 2008»

ень шоройдуулхада, энэ бага болзор хүрөөдхибэ.

75 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэ Жаргал Нимаевай дүү Нима хүбүүн финалда Баргажанай Михаил Дамбиевтай уулзаа. Шадал, дүй дүршэл ехэтэй Михаил Дамбиев дабхар үгтэнэн сагта иалта туйлаа. Зэдын аймагай Бато Банзаракцаев гурбадахи хуурида гараһан байна.

75 килограммаа үлүү шэгнүүртэ Агын бүхэ Мунко Мункожаргалов финалда Хурамхаанай аймагай Вениамин Гармаевые нюргыень шоройдуулаа.

Абсолютна чемпиной түлөө мүрысөөндэ 40 гаран бүхэшүүл тэмсэбэ. Эрхүү можын захиргаан абарга бүхэдэ «ВАЗ-2107» түхэлэй автомашина табиханаа мэдүүлбэ. Хэдэн саг

болоод лэ, барилдаашадай дүхэриг үсөөрнэ. Урданай нааданай абарга Зоригто Цырендопов хэндэшье мэдэгдээгүй Усть-Ордын тойрогой Осагай Вильюс Багадаевта гэнтэ шүүгдэшэбэ. Харин тэрэнэ финалда орохын түлөө уулзалгада Агын абарга Мунко Мункожаргаловта нюргаа шоройдуулба.

Монголой буряад, мэдээжэ барилдаашан Дондок Цогзолдорж хойно хойноһоонь манай буряад хүбүүдые илажа гараа. Финалда орохын түлөө уулзалгада Захаминай бүхэ Ринчин Санжиев тэрэнтэй тэмсэбэгүй.

Иигэжэ хоёр 34 наһатай бүхэшүүл финалда гараба. Цогзолдорж Мунко Мункожаргалов хоёрто илагшые элирүүлхэнэ табан минута хүртэбэгүй. Тиигэжэ дабхар саг үтөө. 10-аад минута үнгэрэнэй удаа Мунко Мункожаргалов монголые үргөөд хаяха гээд, өөрөө түрүүн нюрган дээрээ унашаба. Июлийн 5-да 34 наһатай болоһон улсын начин Цогзолдорж 3-дахия «Алтарганын» абарга боложо шадаба. Тэрэ 2002, 2004 онуудта иимэ ехэ амжалта туйлаһан байна.

Ехэ баяртай байһанаа мэдүүлнэб. Олон шанга барилдаашад сооһоо түрүүлбэ гэшэб. Орос гүрэндэ түрүүшынхие машина шүүгэб. Харин 2004 ондо абарга болоходомни, «Джип» автомашина намда эмхидхэгшэд үгөө һэн. Июлийн 11-дэ монголой «Их наадамда» хабаадахаб. Би эрхим 512 бүхэшүүлэй тоодо оролсооб, - гээд Цогзолдорж хөөрэнэ.

Удаадахи Улаан-Баатар хотодо үнгэрхэ «Алтарганын» хайндэртэ буряад хүбүүд, басагднай үшөө үлүү дүнтэй байха бээд гэжэ найдаа.

Борис БАЛДАНОВ.
 Р-Н.БАЗАРБАЙ фото.

Понедельник, 21

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

ПРОФИЛАКТИКА

12.45 «ЕРАЛАШ»
13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
13.10 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»

«РОССИЯ»

12.50 Т/С «СТАРЫЕ ДЕЛА»
13.45 М/Ф «БРЕМЕНСКИЕ МУЗЫКАНТЫ», «ПО СЛЕДАМ БРЕМЕНСКИХ МУЗЫКАНТОВ», «СЕРАЯ ШЕЙКА», «НЕБЫЛИЦЫ»

15.40 Т/С «ВЗРОСЛЫЕ ИГРЫ»
16.35 «СУД ИДЕТ»
17.30 «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
18.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)

КУЛЬТУРА

08.00 ПРОГРАММА МЕЖДУНАРОДНОГО ИНФОРМАЦИОННОГО КАНАЛА «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...» У ЮЛИАНА МАКАРОВА

ВЫЖИВАНИЕ»
19.00 ИГРАЕТ ОРКЕСТР КИТАЙСКИХ ТРАДИЦИОННЫХ ИНСТРУМЕНТОВ
19.45 ДОСТОЯНИЕ РЕСПУБЛИКИ. СЕМЕНОВСКОЕ-ОТРАДА
20.00 Д/С «ИМПЕРИЯ КОРОЛЕВА»

«АРИГ УС»

10.00 «АБИТУРИЕНТ-2008». ПОГОДА «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
10.20 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
10.50 НАШИ ПЕСНИ

ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»

Тивиком

07.00 «САМ СЕБЕ ХОЗЯИН»
07.40 «ТАЙНЫ ЕГИПЕТСКИХ ПИРАМИД»
08.05 Т/С «ДРУЗЬЯ»
09.00 «РЕКЛАМНЫЙ ОБЛОМ»
09.30 «ОЧЕВИДЕЦ»: САМОЕ СМЕШНОЕ

СТС - «БАЙКАЛ»

00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ
16.10, 18.55, 20.05, 21.55, 23.35, 00.55, 01.55 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ

13.00 М/С «ОЛИВЕР ТВИСТ»
14.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
14.30 М/С «ОБАН. ЗВЕЗДНЫЕ ГОНКИ»

ДТВ

09.00 УДАЧНОЕ УТРО
09.50 МУЗЫКА НА ДТВ
09.55 ТЕЛЕМАГАЗИН
10.25 МУЛЬТФИЛЬМ
11.30 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»

Вторник, 22

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»

«РОССИЯ»

06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
06.35, 08.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
07.35, 09.34 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
09.55 «БАМБААХАЙ»

21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «КОЛДОВСКАЯ ЛЮБОВЬ»
23.00 Х/Ф «ТАК НЕ БЫВАЕТ»

КУЛЬТУРА

07.30 ПРОГРАММА МЕЖДУНАРОДНОГО ИНФОРМАЦИОННОГО КАНАЛА «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...» У ЮЛИАНА МАКАРОВА

02.55 Д/С «В ПОИСКАХ ДРЕВНЕГО ЕГИПТА»

«АРИГ УС»

06.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
07.10 «АБИТУРИЕНТ-2008». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»: ПОГОДА

Тивиком

06.30 «РЕПОРТЕРСКИЕ ИСТОРИИ»
07.00 «НАШ ГОРОД»
07.35 «ТАЙНЫ ЕГИПЕТСКИХ ПИРАМИД»

14.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
14.55 Х/Ф «НАЕМНИК»
16.55 «НАРУШИТЕЛИ ПОРЯДКА»
17.10 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.25, 07.15, 07.40, 08.10, 08.25, 00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ
05.55, 07.15, 08.10, 09.25, 11.15, 16.10, 18.55, 20.05, 21.55, 23.35, 00.55, 01.55

ДТВ

09.00 УДАЧНОЕ УТРО
09.50 МУЗЫКА НА ДТВ
09.55 ТЕЛЕМАГАЗИН
10.25 МУЛЬТФИЛЬМ
11.30 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»

Сдаю большую юрту для проведения торжественных мероприятий. Тел.: 8-924-657-0148.

Найден документ на имя Дулмаева Виктора Вячеславовича, родившегося в с.Кижинга в 1986 году. Звоните по тел.: 45-81-54, 89149876309.

Изены гэр худалдагдана. Тел.: 8-924-657-0148.

Продаю коляску. Тел.: 89021650298.

Продаю новый брусовой дом. Тел.: 619241.

«ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...» У ЮЛИАНА МАКАРОВА

02.55 «СФЕРЫ»
03.40 МУЗЫКАЛЬНЫЙ МОМЕНТ. М.МУСОРСКИЙ. ФАНТАЗИЯ «НОЧЬ НА ЛЫСНОЙ ГОРЕ»

Ариг Ус

06.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
07.10 «АБИТУРИЕНТ-2008». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА

ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 «ИНТУИЦИЯ»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»

Тивиком

06.30 «РЕПОРТЕРСКИЕ ИСТОРИИ»
07.00 «НАШ ГОРОД»
07.30 «РАДАР-СПОРТ»
08.05 «ДРУЗЬЯ»
08.30 «СОЛДАТЫ. ДЕМБЕЛЬСКИЙ АЛЬБОМ»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.25, 07.15, 07.40, 08.10, 08.25, 00.25,

00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20
СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ
05.55, 07.15, 08.10, 09.25, 11.15, 16.10,

06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Х/Ф «РЫЖАЯ»

01.45 Т/С «ТАНЦЫ ПОД ЗВЕЗДАМИ» 2 С.
03.45 Х/Ф «ДОЧКИ-МАТЕРИ»
04.35 Т/С «ДОКТОР КТО»
05.20 МУЗЫКА НА СТС

ДТВ

09.00 УДАЧНОЕ УТРО
09.50 МУЗЫКА НА ДТВ
09.55 ТЕЛЕМАГАЗИН
10.25 МУЛЬТФИЛЬМ

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Суббота, 26

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.40 Х/Ф «ДОПИНГ ДЛЯ АНГЕЛОВ»
07.00, 11.00, 13.00, 19.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф «ДОПИНГ ДЛЯ АНГЕЛОВ»

12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.25 РЕСПУБЛИКАНСКИЙ СЛЕТ ДЕТСКОГО ДВИЖЕНИЯ

12.35 БИЗНЕС И ВЛАСТЬ ГЛАВМИ МУНИЦИПАЛИТЕТА
12.50 ТЕЛЕМАГАЗИН
13.00 СПОРТ-ЦЕНТР
13.20 «РУССКИЕ»

КУЛЬТУРА

07.30 ПРОГРАММА МЕЖДУНАРОДНОГО ИНФОРМАЦИОННОГО КАНАЛА «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

02.45 М/Ф «КАМАРИНСКАЯ»
02.55 Д/С «СПАСЕНИЕ ОРАНГУТАНОВ. КАЛИМАНТАНСКИЙ ДНЕВНИК»

03.50 ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ ДО 0.55

Ариг Ус

07.30 «АБИТУРИЕНТ-2008». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ». ПОГОДА
08.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»

Тивиком

07.00 «НАШ ГОРОД»

07.35 «АФРИКА: КАРЛИКИ И ВЕЛИКАНЫ»
08.00 «САМ СЕБЕ ХОЗЯИН»
08.30 «НАШ ГОРОД»

09.00 «ДЕЛО ТЕХНИКИ»
09.15 «Я-ПУТЕШЕСТВЕННИК»
09.40 «ОЧЕВИДЕЦ: САМОЕ СМЕШНОЕ

10.40 Х/Ф «ПУТЬ КАРЛИТО»
13.30 «НАШ ГОРОД»
14.00 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
15.00 «ДОРОГАЯ ПЕРЕДАЧА»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.25, 07.15, 07.40, 08.10, 08.25, 00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20
СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ

20.58 СКАЖИ!
21.00 Х/Ф «МОЙ ЛУЧШИЙ ЛЮБОВНИК»
23.00 Х/Ф «УПРАВЛЕНИЕ ГНЕВОМ»

00.55 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК, КОТОРЫЙ ХОТЕЛ СТАТЬ ЦАРЕМ»
03.30 Х/Ф «СИДНЕЙ»
05.20 МУЗЫКА НА СТС

ДТВ

09.00 УДАЧНОЕ УТРО
09.50 МУЗЫКА НА ДТВ
10.00 «ЗВЕРИНЫЕ ШУТОЧКИ»
11.00 ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ

Воскресенье, 27

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00, 19.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф «КОМАНДИР СЧАСТЛИВОЙ «ШУКИ»»
09.00 «АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН»

12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Х/Ф «БУЛЬДОГ». «ШЕКСПИРУ И НЕ СНИЛОСЬ...»

15.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
15.30 «ФИТИЛЬ №186». САТИРИЧЕСКИЙ ТЕЛЕЖУРНАЛ
16.15 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ

КУЛЬТУРА

07.30 ПРОГРАММА МЕЖДУНАРОДНОГО ИНФОРМАЦИОННОГО КАНАЛА «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ

03.50 ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ ДО 0.55

Ариг Ус

07.30 ИЗМЕНИ СВОЙ МИР ПОГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.00 «БЛАГАЯ ВЕСТЬ»
08.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА

Тивиком

07.00 МУЗЫКАЛЬНЫЙ КАНАЛ

11.50 Х/Ф «ДВОЙНЫЕ НЕПРИЯТНОСТИ»
13.30 «24»
14.00 «ГРОМКОЕ ДЕЛО»: «ЗАЛОЖНИКИ ГЛУБИНЫ»

14.55 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
15.35 Х/Ф «ДОЧЬ МАХАРАДЖИ»
21.10 Т/С «4400»
23.00 «ФАНТАСТИЧЕСКИЕ ИСТОРИИ»: «ПАРАЛЛЕЛЬНЫЕ МИРЫ. ВРЕМЯ-УБИЙЦА»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.09, 06.30, 07.02, 07.20, 08.30, 08.55, 00.20, 00.45, 01.25, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20
СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ

ДОВИЩЕ»
23.15 6 КАДРОВ
23.30 ХОРОШИЕ ШУТКИ
01.25 Х/Ф «ДОМИНО» 60 ВЫП.

03.45 Х/Ф «РАСЧЛЕНЕННЫЙ»
05.30 МУЗЫКА НА СТС

ДТВ

09.00 УДАЧНОЕ УТРО
09.50 МУЗЫКА НА ДТВ
10.00 «ЗВЕРИНЫЕ ШУТОЧКИ»
11.00 ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ

Суута зохёолшон Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВАЙ 90 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

Эдэ үдэрнүүдтэ алдар солото уран шүлэгшэн, зохёолшон Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ мэндэ ябаа наа, 90 наһанайнгаа ойн баярые уртаха нэн. Анханайнь паспорт үнэмшэлгөөр Чимит Цыдендамбаевич 1918 оной февралин 13-най үдэр Хориин аймагай Тарбагатай нутагта түрэн гэжэ тэмдэглээтэй байха юм. Тарбагатай нутаг 1935 оной шэнэ хубааряар Загарайн аймагай мэдэлэй болоо бэлэй. Өөрын тэмдэглэнээр, Чимит ахатан 1919 ондо түрэн байхаб гэдэг нэн. Өөрын хэлэгшээр хадаа Чимит ахатанай дээдэ үеын уг удамууд 18 зуунһаа эхилжэ, Худан голоор ажаидаралай заяа баримталжа, нүүжэ ябаһан ха. Чимит Цыдендамбаев абынгаа табан үхибүүдэй нэгэн болоно гэшэ. Тэрэнэй угай бэшэг соо Үхинхэн гээд, суута тэрэ үеын хүнүүдэй нэгэн байһан ха.

Энэ үдэр Загарайн аймагай Тарбагатай нууринда ехэл хүлгөөтэй байгаа бэлэй. Ушар юуб гэхэдэ, энэ нутаг тоонтотой алдар суута уран зохёолшон, драматург, үхибүүдэй уран зохёолшон байһан Чимит Цыдендамбаевай 90 жэлэй һайндэр болоо бшуу.

Чимит Цыдендамбаевай зохёохы намтар болон олон тоото захатанууд тухай манай мэдээжэ эрдэмтэдэй, шүүмжэлэгшэдэй бэшэһэн тусхай монографи шэнжэлэгэнүүд, диссертацинууд олон бээ.

шадаа нэн. Тэрэнэй «Буряад басаган», «Буряад угалзанууд», «Түрэл нутаг» г.м. зохёолнуудые һанаандаа оруулая.

Мүншье тиихэдэ буряад литературада хүжөөгүй сатирическэ жанрай зохёолнууд баһал гуурһан дороһоон мүндэлөө бэлэй. «Соорхойдо болоһон ушар», «Холо ойрын түрэлнүүд» гэхэн зохёолнуудын найруулагдажа, тайзан дээгүүршье харуулагдаа нэн.

Тарбагатай нутагайхидай хүл хөөрсэг болоһонийн ойлго-

ТАРБАГАТАЙДА БОЛОҢОН ТААТАЙХАН ЁҢОЛОЛ

Үндэһэн уран литератураяа урагшань шударгы замдань гаргалсаһан элитэ хүнүүдэй нэгэн Чимит Цыдендамбаев ахатанай мүн шуу.

Гушаад-дүшөөд онуудай литературада реалис аргаар зураглан гаргаха түхэл маягуудай эхи табигшадай нэгэн байгаа. «Соном Гармаев» гү, али «Гвардеец» поэмэнүүд буряад литературын хүгжэлтын шэнэ шата олохо үгөө нэн.

Үхибүүдэй уран зохёол гэхэн онсо шэнжэтэй, уран зохёолой хүгжэлтэдэ Чимит ахатанай орууһан нүлөө баһал ехэ байха. Тэрэнэй зохёолон «Банзаровай лагваан», 1948 он болон далаад онуудта гараһан тэрэнэй «Шипии», «Утын намарай сэсэгүүд», «Ногоон зула» г.м. тусхай зохёолнууд тухай һаная.

Жараад-далаад онуудта ород буряад хэлэнүүд дээрэ гараһан номуудай тоо нилээхэн олон байха даа. Гансал «Банзарай хүбүүн Доржо» болон «Түрэл нутагһаа холо» гэхэн алдар суута Буряадай түрүүшын эрдэмтэн Доржи Банзаров тухай диологи-роман һаная. Эндэ гансашье роман г.м. дээдэ шатын зохёолнуудые зохёохо шадабария Чимит ахатан баһал расказууд болон туужанууд соогоо харуулжа

сотой. Иимэ ехэ нэрэ солотой, үнэн һайхан бэлигээрэ суурхаһан нутагайнгаа хүбүүнэй дурасхаал дам саашань мүнхэлхээ бэлдэ.

Энэ ёһололые Загарайн аймагай захиргаанай гулваагай орлогшо В.М.Тарасов нээбэ. Буряад Республикын Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ, Буддын Сангхын дидхамба, Россин Герой, Буряад Республикын арадай поэт М.Р. Чойбонов уран зохёолшон тухай баярай үгэнүүдые хэлээ. Уран зохёолшоной маяг түхэл тухай шэнжэлэгшэ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат, БГУ-гай ахалагша багша Л.Ц. Халхарова трбшоһон удхатай элидхэл хээ. Мүн тиихэдэ Загарайн аймагай Тарбагатай нутагай мүнөөдэрэй байдал болон саашадаа хүгжэхэ тухай нутагай захиргаанай гулваа И.А.Ботов, Загарай нутагаархидай эблэлэй түрүүлэгшэ В.Р.Уржумов һонин баримта-тайнуудтай сэдхэлэй үгэнүүдые хэлээ бэлэй.

Буряадай арадай уран зохёолшо Ц.Р.Галанов ородой суута зохёолшон А.Фадеевэй Ч.Цыдендамбаев тухай хэлэһэн үгэнүүдые дурсажа, һонирхол үүсхээ.

Нутагай мэдээжэ бэлигтэн, олон номуудай автор Данзан Дагбаевич Дагбаевай хүбүүн, политологийн эрдэмэй доктор, БГУ-гай профессор Э.Д.Дагбаев тон һонирхолтой мэдээсэл хэбэ. Буряадай Уран зохёолшодой холбооной харюусалгата секретарь Ю.И.Будаевай хөөрөөн анхарал татамаар байба. Юуб гэхэдэ, Юрий Ишеевич сууга зохёолшонтой олон жэлэй туршада ханилжа, номуудыень хэблэлдэ бэлдэжэ, Чимит Цыдендамбаевай ойн баярнуудые бэлдэхэжэ ябана бшуу. Гэхэхээ гадна «Буряад үнэн» сонинной редактор, уран зохёолшон Галина Базаржапова-Дашеева баярай үгэнүүдые хэлэжэ, ном, журнал бэлэгүүдые баряа. М.Р.Чойбонов хатарһан багашуудта мүнгэн бэлэг барижа урмашуулба. Буряадай арадай поэт Дулгар Доржиева, Буряадай арадай артист Чингис Гурьев гэгшэд шүлэгүүдые уран гоёор уншажа, загарайнхидые баярлуулаа.

Загарайн нутаг эблэл тон эдэбхитэй, эб нэгэн байһанаа харуулжа, ерэнэн айлшадтаа дурасхаалай бэлэгүүдые хадагуудтайгаар барюулаа нэн. Нутагай габьяата ветеранууд Ким Дагбаевич Дагбаев, Роза Бадмаевна, Интуп Ринчинович Цыбановтан болон бусад дурасхаалай үдэшые һайхан үгэнүүдээр, залуушуудта захяагаар шэмэглээ.

Тарбагатай нутагта мүнөө 5-6 үрхэтэ айл ажаһуудаг. Тарбагатай, Нарин, Ташалан, Хара Хүтэл, Мухар-Тала нууринууд нэгэ поселени болон бүридхэгдэнхэй юм. Нэгэ захиргаан болоһон тула эндэ ажаһуугшад бултадаа энэ һайндэртэ хабааһан байна.

Виктор ЖАПОВ,
хэлэ бэшэгэй
эрдэмэй кандидат.
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
зурагууд.

